

גיליון זה מוקדש למיזם התאומות בין הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה של ישראל לבין הלשכה הסטטיסטית של דנמרק שהתקיים בחסות האיחוד האירופי והסתיים לאחרונה. הכתבות שלהלן מאפשרות לערוך הכרות עם הישגים ספורים מתוך רבים שהושגו.

העסקאות הפיננסיות במשק פנימה ומול שאר העולם

אחד הרכיבים המרכזיים במיזם התאומות התייחס לפיתוח החשבונות הפיננסיים במשק בהתאם לדרישות הבין-לאומיות. ובתוך כך לאיתור ולאיסוף נתונים ממקורות מידע חדשים כדי לשפר את איכות המאזן הלאומי בכלל ושל המגזרים השונים בפרט, ולחזק את שיתוף הפעולה עם בנק ישראל.

החשבונות הפיננסיים הם פירוט העסקאות הפיננסיות שאותם מבצע כל מגזר במשק, עם שאר המגזרים (משקי בית, ממשלה, מלכ"רים פרטיים ועוד) ועם גורמים בחו"ל. נדבר חשוב בבניית החשבונות הפיננסיים הם המאזנים שהנם מערכת סגורה של קשרים בין הנכסים לבין ההתחייבויות של המגזרים במשק. העסקאות הפיננסיות משתקפות במאזנים כנכסים או כהתחייבויות, במגוון סעיפים: מזומנים ופיקדונות, אשראי, ניירות ערך ועוד.

בפגישות של הלמ"ס ובנק ישראל עם המומחים מדנמרק, התברר כי לרשות הדנים עומדים מקורות מידע מפורטים, בעוד אלה שקיימים בישראל מוגבלים יחסית (למעט במגזר הפיננסי – בנקים, חברות ביטוח וכו'). במהלך מיזם התאומות נעשו כמה פעולות לשיפור מקורות המידע והוחל בשימוש בנתונים חדשים, בעיקר בנתוני בורסה.

קשרי העבודה בין הלשכה הסטטיסטית של דנמרק לבין הבנק המרכזי שלה וחלוקת התפקידים ביניהם, נלמדו ושימשו דוגמה. בעקבות זאת קשרי העבודה בין הלמ"ס לבין בנק ישראל התרחבו. סימן מובהק לחיזוק שיתוף הפעולה שהושג הוא העובדה שלאחר שנים של דיונים, בנק ישראל כלל בתכנית העבודה לשנת 2015 את שיפור איכות הנתונים בנושא "הזרמים והיתרות של הנכסים הפיננסיים" על ידי איסוף נתונים חדשים מהמערכת הבנקאית.

כמו כן, נערכו דיונים משותפים עם המומחים הדנים בנושא המעבר למדריך החשבונות הלאומיים החדש (SNA 2008) שהחל בלמ"ס בשנת 2013 ויימשך עוד שנים ארוכות. היה בכך לקדם נושאים שטרם התקבלה החלטה על אופן מימושה הן בישראל והן בדנמרק.

במפגש הסיום, ציינו הדנים שבמיזם התאומות בישראל הייתה הפרייה הדדית שאינה שגרתית במיזמים מסוג זה; כל צד תרם את חלקו לדיונים, והפתרונות גובשו בשיתוף פעולה.

שיפור מתודולוגיה של סקרים

הלמ"ס מבצעת סקרים רבים בהם נאסף מידע רב ומגוון מאנשים, ממשקי הבית ומעסקים, האתגרים שמצב זה יוצר משפיעים על איכות המידע הנאסף. במסגרת מיזם התאומות נעזרה הלמ"ס במומחים מהלשכות הסטטיסטיות של דנמרק והולנד, על מנת לשפר תהליכים מרכזיים באיסוף המידע: ניהול הסקרים ובקרת האיכות של עבודת הסוקרים בשטח ובטלפון, מדידה וטיפול בנטל השבה, בעיקר בקרב עסקים, סיוע בעיצוב ובניית שאלוני אינטרנט, והכנת מדריך לבניית שאלון המתחשב בתהליכים קוגניטיביים המתרחשים בעת איסוף המידע.

אחת התרומות החשובות של מיזם התאומות נבעה מדרך הפעולה של המומחים. על מנת להגיע ליעדים המבוקשים, נדרש שיקוף של המצב הקיים. סריקה שיטתית של תהליכים ודרכי פעולה איפשרה ללמ"ס לקבל תמונת מצב מלאה, לזהות את הפערים בין הרצוי למצוי ולהחליט על הדרך לצמצומם.

מיזם התאומות אפשר להרחיב את בסיס הידע ולקדמו ברמת הארגון וברמת האגף, זאת תוך היעזרות במומחים שונים מאירופה. מנהלי הפרויקט מדנמרק הזמינו מומחים מהולנד ליעץ בתחום סקרי שטח, מאחר שהלשכה דנית נסמכת על קבצים מנהליים וסקרי טלפון ואינטרנט.

האינטרנט הפוך, בשנים האחרונות, להיות אחד מכלי האיסוף המרכזיים בביצוע סקרים, בעיקר במגזר הפרטי, אך גם בקרב לשכות סטטיסטיות, הן בסקרים שוטפים (בהולנד מבוצע סקר הוצאות משקי הבית בחלקו באינטרנט), והן בביצוע מפקדים (קנדה דיווחה על 50% השבה לשאלון המפקד האחרון ודרום קוראה דיווחה על אחוז דומה).

הנהלת הלמ"ס החליטה לעודד מעבר לאיסוף נתונים באינטרנט, ומיזם התאומות איפשר לקדם יישום החלטה זו. שאלון סקר תיירות (אורחים ולינות) נבחר לבניית אב-טיפוס לשאלון אינטרנטי, מאחר שהוא קצר מאוד, כולל מעט משתנים ומופנה לעסקים (בתי מלון, בתי הארחה ואכסניות נוער). יותר מכך, המידע נאסף היום בשאלון נייר והשאלות בו מותאמות למדידת האיסוף. כלומר, התועלת בהסבתו לשאלון אינטרנטי היא לא רק בהיבט הלוגיסטי של האיסוף ובעצם האינטראקציה עם העסקים, אלא גם בנוחות ההשבה הכוללת אפשרויות מענה רבות יותר. כך למשל שאלת ארץ המוצא של התיירים בשאלון אינטרנט כוללת את מילון הארצות השלם, ושוב אין צורך להתחשב במגבלת הנייר הקיימת היום המאפשרת בחירה מתוך רשימה מצומצמת של ארצות (10) ורישום בכתב של כל ארץ אחרת.

מיזם התאומות הניע תהליכי שיפור שהשלכותיו ניכרות גם בסקרים שלא נבחנו ישירות במסגרת המיזם.

קישורים לאתרי הארגונים הבין-לאומיים

OECD -

Organization for Economic Co-operation and Development

EU -

European Union

UNSD -

United Nations Statistics Division

UNECE -

United Nations Economic Commission for Europe

IMF -

International Monetary Fund

The World Bank

ILO -

International Labor Organization

סטטיסטיקה של חינוך

התרומה החשובה ביותר של מיזם התאומות לסטטיסטיקה של החינוך הייתה בעצם כינוס כל הגורמים המעורבים בהפקתה, בתוך הלשכה ומחוצה לה, תחת קורת גג אחת. מפגש של האנשים ממשרדי הממשלה השונים גרם לזרימת מידע חדש בכל נושא ונושא, ויצר קרקע פורייה לשיתוף פעולה, הנדרש להפקת המידע הסטטיסטי באיכות גבוהה יותר וביעילות.

הנושאים שנדונו הם: תרבות וספורט, נשירה ממערכת החינוך (כולל נשירה סמויה), אינדיקטורים של השכלה גבוהה (כולל נשירה מהשכלה גבוהה), מו"פ בהשכלה גבוהה, וחינוך מבוגרים.

בסיועם של המומחים מדנמרק, פותחה סדרת אינדיקטורים חדשה בתחום התרבות. כמו כן, הוחל בשימוש במערכת סיווג אירופית, במקום המערכת של אונסק"ו שהייתה עד עתה בשימוש, מאחר שהיא נמצאה מתאימה יותר לצורכי הלמ"ס.

סדרה נוספת שפותחה מתמקדת בנושא נשירה מהמוסדות להשכלה הגבוהה בישראל. מערכת ההשכלה הגבוהה התרחבה מאוד וגדל הביקוש ללימודים גבוהים בקרב צעירים מתוך קבוצות אוכלוסייה מגוונות. אולם למרות שצעירים אלה עומדים בתנאי הקבלה, הם אינם מצליחים להתמיד בלימודיהם. כיוון שכך, תופעת הנשירה מהשכלה גבוהה, הפכה לנושא חשוב והלמ"ס נדרשת למדידתה.

עם זאת המדידה של תופעת הנשירה מההשכלה הגבוהה אינה דבר פשוט. יש להבחין בין סוגים שונים של נשירה ונדרשות הבחנות מושגיות להגדרת התופעה. מסתבר שפרט לשתי מדינות, פינלנד והולנד, אין מדינות שעוסקות בסטטיסטיקה של נשירה מהשכלה גבוהה, אך הן מתייחסות לנשירה לאחר שנה ראשונה בלבד. לכן, הוחלט בלמ"ס להתמקד בסטודנטים שלא השלימו את לימודיהם בתוך פרק זמן מסוים, ולפתח שלושה אינדיקטורים, המתארים את תופעת הפסקת הלימודים: (1) הפסקת לימודים לאחר שנה ראשונה; (2) אי-השלמת לימודים בתוך פרק הזמן התקני שנקבע באותו מוסד אקדמי לסיים הלימודים לתואר; (3) מהלך הלימודים של סטודנטים לפי שנת התחלת לימודים ולפי שנת הלימוד בה הוא ממשיך ללמוד או לא ממשיך ללמוד או סיים ללמוד. האינדיקטורים יפותחו בפילוח לשלוש רמות – כלל המערכת, מוסד הלימודים, ותחום לימוד.

מיזם התאומות נותן ללמ"ס כלים להמשיך ולפתח סטטיסטיקה נדרשת בכל רמות החינוך וההשכלה הגבוהה, באופן המאפשר קבלת החלטות מושכלות יותר ובהתבסס על נתונים ומדדים מתאימים.

קישורים לאתרי הארגונים הבין-לאומיים

 WHO
World Health Organization

 UNESCO
United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

 FAO
Food and Agriculture Organization

קישורים נוספים
[ישראל ב-OECD](#)
[עלונים קודמים](#)

חשבון רווחה – שיתוף פעולה בין-משרדי

חשבון לוויין לרווחה נועד להציג את מבנה מערכת הרווחה בישראל במונחי מקורות מימון והוצאות, לפי סוג השירות הניתן לאוכלוסיות השונות (קשישים, ילדים ונוער, וכד'). חשבון זה מאפשר לעקוב גם אחר שינויים במערכת הרווחה, דבר הנדרש לאור מגמות ההפרטה של שירותים אלו.

במסגרת מיזם התאומות, ביקשה הלמ"ס לפתח חשבון לוויין לרווחה וכבר בדיון הראשון עם המומחים מדנמרק, עלה הצורך להקים צוות ובו כמה משרדי ממשלה השותפים במערכת הסטטיסטית הלאומית. בדיונים המקצועיים השתתפו נציגים מיחידות שונות בלמ"ס, ונציגים ממשד הרווחה, מהמוסד לביטוח לאומי, ממרכז טאוב ומהאוניברסיטה העברית.

הצוות בחן את מקורות המידע של ספקי השירותים החברתיים: מלכ"רים, מגזר עסקי, ממשלה, ביטוח לאומי ורשויות מקומיות. כמו כן נקבע בסיס מדידה אחיד המאפשר השוואות בין-לאומיות.

עם סיום מיזם התאומות הופק מידע סטטיסטי חדש בנושא ההוצאה הלאומית לרווחה, לפי המגזרים המבצעים והמממנים, הן לפי סוג השירות והן לפי סוג ההוצאה, ונקבעו אינדיקטורים.

מעטה ואילך, הלמ"ס מתכוונת לפרסם נתונים אלו מדי שנה, וחשבון הלוויין שיופק יאפשר השוואה בין ישראל לבין שאר מדינות ה-OECD. כמו כן יופקו נתונים כמותיים על העובדים ועל מספר הנהנים מהשירותים, לפי סוגי שירות.

תוצאה ברוכה נוספת של המיזם היא הרחבת שיתוף הפעולה במערכת הסטטיסטית הלאומית, שבעקבותיה הזמנו מומחי הלמ"ס להרצות בנושא לפני מחלקת המחקר של משרד הרווחה, המוסד לביטוח לאומי ומרכז טאוב.

מערכת מטא דאטה, התוצאה הלא צפויה

הלמ"ס נעזרה במיזם התאומות על מנת להכין תכנית אסטרטגית להפקת סטטיסטיקה רשמית. המוטיב המרכזי שכיוון את בניית התכנית הוא ניהול האיכות של התוצרים הסטטיסטיים ותהליכי הפקתם. עם התקדמות המיזם התברר שלצורכי ניהול איכות יש צורך בהקמת תשתית ארגונית רחבת לתייעוד כל התהליכים העסקיים בארגון - מהבנת צורכי המשתמשים, דרך איסוף הנתונים ופרסום התוצרים ועד הערכת התהליך ותוצריו.

הלמ"ס מתעדת חלק ניכר מתהליכים אלו אך לא את כולם ולא באופן שיטתי ומובנה. למומחים מהלשכה הסטטיסטית של דנמרק יש שם עולמי בתחום זה, והמלצתם הייתה להקים מערכת תיעוד מרכזית. דהיינו, מערכת מטא דאטה סטטיסטית ארגונית. יתרונותיה של מערכת זו רבים: היא מאפשרת הרמוניזציה ואחידות לכל אורך תהליך הפקת המידע, וככל שהתיעוד שיטתי יותר, מובנה והומוגני, כך ניתן להשתמש בו למטרות רבות ומגוונות יותר: כגון ניהול איכות, הפקת מידע לפרסומים סטטיסטיים, הכנת שאלוני סקרים, הכנת נתונים לארגונים בין-לאומיים ועוד. אם נטיב לאפיין מה אנו אוספים, מהו תהליך העיבוד ומהו התוצר, המערכת הממוחשבת תדע לייצר את הסטטיסטיקה מתוך הנתונים. שיטה זו מכונה "הפקה סטטיסטית מונחית מטא דאטה".

כמה לשכות סטטיסטיות בעולם החלו ביישום מערכת המטא דאטה, וביניהן הלשכה הסטטיסטית של אוסטרליה שכבר החלה לייצר שאלוני אינטרנט מתוך מערכת זו, בלחיצת כפתור.

אמנם משימת התיעוד נתפסת כמשימה מייגעת, אך היא מובילה להתייעלות, משום שתהליך הייצור כולל תמיד את אותם השלבים. המפתח ליעול הוא האחדה שיטתית ויצירה של תהליכים גנריים המצמצמים את תופעת הייצור הייחודי, התפור לכל הפקה של מידע סטטיסטי.

בעקבות מיזם התאומות, החליטה הלמ"ס לקבל את המלצת המומחים הדנים ולהקים מערכת מטא דאטה, וכעת היא בוחנת את דרכי היישום האפשריות.